

Ота-онанинг вафотидан кейин уларга атаб садақаи жория қилиш

15:42 / 08.03.2025 2243

«Садақаи жория» атамасини сўзма-сўз таржима қиладиган бўлсак, маъноси «оқиб турувчи садақа»га тўғри келади. Бунда дунёдан ўтган шахсга атаб, савоби унга тегсин, дея қилинган хайрия ишлар – вақфлар кўзда тутилади.

Мисол учун, жамоатчилик фойдаси учун қурилган кўприк, чиқарилган сув, тузатилган йўл, қурилган масжид кабилар. Бунга ўхшаш жорий садақалардан одамлар фойда олиб турар эканлар, уларнинг савоби кимга аталган бўлса, ўшанга етиб туради.

تَتَامَاهُنَّ أَوْ، يُمُّ رَبِّ أَتُنُكِيْنَ إِهْلَالِ لُؤْسَرَايَ: لَأَقْدَابُ عَنَبٍ دَعَسَنَّ أُنَسَّحِلَلِ عَن
يَنْرُمَف: لَأَق، «مَعَن» لَأَق؟ لَدَاهُ عَفَنِيْ أَاهُ عُنُوقُ عَأْ وَأَاهُ عُنُوقُ دَصَتْنِ إِف

عَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أُمَّةً لَمْ يَلِدْ لَهَا قَوْلٌ إِلَّا لَهَا عَذَابٌ». قَالَ قَدَّصَبَ
أُمُّ الْغُرِّ أَنْ أُمَّهُنَّ مُتِّي قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أُمَّةً لَمْ يَلِدْ لَهَا قَوْلٌ إِلَّا لَهَا عَذَابٌ».

Ҳасандан ривоят қилинади:

«Саъд ибн Убода: «Эй Аллоҳнинг Расули! Мен онамга яхшилик қилар эдим. У вафот этди. Унинг номидан садақа қилсам ёки қул озод қилсам, ўша унга манфаат берадими?» деди.

У зот: «Ҳа», дедилар.

«Мени садақага амр қилинг», деди.

У зот: «Сув улаш», дедилар».

Ҳусайн айтади: «Шунда Саъд Мадинада иккита сувхона ўрнатди».

Ҳасан айтади: «Мен ёш бола пайтимда иккисидан сув ичганман».

Шарҳ: Машҳур саҳобий, мадиналик туб халқнинг намояндаларидан бўлган, ансорий саҳобаларнинг иккита раҳбарларидан бири бўлмиш Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳу Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи васалламдан:

«Эй Аллоҳнинг Расули, мен онамга яхшилик қилиб юрар эдим. Аммо энди у киши вафот этдилар. У кишининг номидан садақа қилсам ёки қул озод қилсам бўладими? Мана шу нарсалар онамга манфаат берадими?» деб сўради.

Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳа, манфаат беради», дедилар.

Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳу:

«Ундай бўлса, нимани садақа қилай? Бир нарсани садақа қилишимга буюринг», деган эдилар, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Сув улаш», яъни «Одамларга сув бергин», дедилар.

Ана шунда Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳу Мадинаи Мунавварада икки жойда одамларга Аллоҳнинг йўлида сув тутиб турадиган сиқоя ташкил қилиб, савобини оналарига бағишлаган эканлар.

Ровий Ҳасан: «Мен ёш бола пайтимда ана шу икки сувхонадан сув ичганман», демоқдалар. Яъни, ушбу сувхонадан ўтган-кетганларга бепул

сув улашиб турилади. Пули Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳудан, лекин савоби онасига бағишланган бўлади.

Ана шу йўл билан – садақа қилиш, кўпчиликка манфаат етказиш, савобли ишларни қилиб, ота-онага бағишлаш билан ҳам фарзандлар вафот этиб кетган ота-оналарига яхшилик қилишлари мумкин экан.

«Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳу Набийимиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан:

«Эй Аллоҳнинг Расули, онам мен йўқлигимда вафот этди. У кишининг номидан садақа қилсам, у кишига манфаат берадими?» деб сўраганида, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳа», деб жавоб бердилар.

Шунда Саъд розияллоҳу анҳу:

«Сизни гувоҳ қиламанки, ҳосилдор боғим у кишининг номидан садақа», деди.

Бухорий Ибн Аббосдан ривоят қилган.

Ўтганларнинг номидан, савобини уларга бағишлаб қилинган садақаи жорияларнинг дастлабки намуналаридан бири – Саъд ибн Убода розияллоҳу анҳунинг оналарига атаб вақф қилган хурмо боғи ва чучук сувли қудуқлари бўлган. Мазкур боғ ва қудуқлардан инсонми, ҳайвонми, қушми ёки қурт-қумурсқами, фойда олса, ҳосил бўлган савоблар тўғридан-тўғри Саъд розияллоҳу анҳунинг оналарига бориб туради ва у кишининг ҳаётлик пайтларида қилган яхшиликларига қўшилиб туради.

Кейинчалик бу каби ишлар мусулмонлар ичида оммавий тус олди. Ўтган азизларига савобини атаб садақаи жория бўладиган ишларни қилиш мусулмон олами бўйлаб кенг тарқалди. Хайрия ишларининг деярли асосий қисми айнан ўтганларга атаб қилинган садақалардан бўладиган ҳолат юзага чиқди. Бундай хайрли ишларнинг жорий бўлишига Саъд розияллоҳу анҳуга ўхшаб ота-онасига вафодор фарзандлар, уларга вафотларидан кейин яхшилик қилиш, садақаи жория қилиш иштиёқида ёнган зурриётлар сабаб бўлдилар.

«Яхшилик ва силаи раҳм» китоби 1-жуз.

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7613-рақамли хулосаси асосида тайёрланган.